

Remigijui Šimašiui

Vilniaus miesto savivaldybės merui

Gediminui Rutkauskui

Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūros direktoriui

ŽINIAI

Evelinai Karalevičienei

Valstybinės kultūros paveldo komisijos pirmininkei

DĖL UNESCO OBJEKTO – VILNIAUS ISTORINIO CENTRO IR JO APSAUGOS ZONŲ SAUGOJIMO PROBLEMŲ

Asociacija „Aplinkos ir paveldo apsaugos sąjūdis“ yra visuomeninė organizacija, kuriai rūpi Lietuvos Respublikos sostinėje Vilniuje susiformavusio unikalaus ir vertingo Europos kultūros paveldo išsaugojimas ir darnus naudojimas šiuolaikinės visuomenės poreikiams.

Primename, kad dar 1992 m. kovo 31 d. Lietuvos Respublika ratifikavo Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvenciją (Žin., 2006, Nr.73-2766), o 1994 metais Vilniaus istorinis centras buvo įrašytas į Pasaulio paveldo sąrašą (UNESCO un. k. 541) pagal du kriterijus (ii) ir (iv): Vilniaus istorinis centras „(ii) – liudija tam tikros epochos ar apibrėžtos kultūrinės erdvės įtakos kaitą architektūros ar technologijų, vaizduojamojo meno, miestų planavimo ar kraštovaizdžio raidos srityse“ bei „(iv) – yra išskirtinis žmonijos istorijos laikotarpio pastatų, architektūrinio ar technologinio ansamblio arba kraštovaizdžio tipo pavyzdys“.

Į UNESCO saugomą teritoriją įrašytas 352,09 ha Vilniaus istorinio centro plotas, o jo apsaugos zonos sudarė 1,912,24 ha plotą (<http://whc.unesco.org/en/list/541>).

UNESCO ir Pasaulio banko remiama tarptautinė ekspertų grupė 1995–1996 m. parengė Vilniaus senamiesčio atgaivinimo strategiją, kurioje suformuota vizija, jog Vilniaus senamiestis bus saugomas, gaivinamas ir plėtojamas kaip svarbiausias Lietuvos istorijos, urbanistikos, architektūros ir kultūros paveldo kompleksas, kuris turėtų tapti neatskiriama ir integralia Lietuvos sostinės dalimi ir kurioje ilgainiui įsivyras demokratinė gyvensena, susiformuos brandi pilietinė visuomenė.

Šios koncepcijos pagrindu 1998 m. veiklą pradėjo Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra (toliau – VSAA), kurią 1997 m. gruodžio 17 d. sprendimu Nr. 114 įsteigė Vilniaus miesto taryba (<https://www.vilnius.lt/vaktai2011/DefaultLite.aspx?Id=3&DocId=21014807>). Šios įstaigos tikslas – „<...> atnaujinti, plėtoti ir išsaugoti pasaulio kultūros paveldo objektą – Vilniaus senamiestį, dalyvauti kuriant ir įgyvendinant Senamiesčio išsaugojimo ir atnaujinimo programas“ (VSAA nuostatų 8 punktas).

Deja, šiandien jau akivaizdu, kad vyksta sistemingas, didelio masto Vilniaus senamiesčio naikinimas, nesilaikant viešai deklaruotų principų ir prisiimtų įsipareigojimų.

Šio gėdingo fakto simboliu tapo vieno iš svarbiausių ir gražiausių Vilniaus senamiesčio kultūros paminklų – buvusio Vilniaus misionierių vienuolyno ir Viešpaties Dangun Žengimo bažnyčios ansamblio – niokojimas, sulaukęs principingos reakcijos ir iš Valstybinės kultūros paveldo komisijos, kuri yra Seimo, Prezidento ir Vyriausybės ekspertė bei patarėja kultūros paveldo

valstybinės politikos ir jos įgyvendinimo klausimais, ir iš naujos sudėties Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos ir atsinaujinančių jai pavaldžių institucijų. Į šį procesą buvo priverstos įsitraukti ir teisėsaugos institucijos – gindama viešąjį interesą Lietuvos Respublikos prokuratūra neseniai kreipėsi į teismą, o Specialiųjų tyrimų tarnyba jau anksčiau yra ištyrusi net du su šiuo objektu susijusius kyšininkavimo atvejus, dėl kurių teismas pripažino asmenis kaltais.

Pažymėtina, kad apie Misionierių ansamblio teritorijoje planuojamus statybos darbus atsakingos institucijos neinformavo Pasaulio paveldo komiteto, kaip numato Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos Įgyvendinimo gairės, todėl tarptautiniai ekspertai šį atvejį turės vertinti jau vykstant statybos darbams. Sulaukus UNESCO Pasaulio paveldo centro direktorės Mechtild Rosslerd oficialaus 2017 m. birželio 14 d. paklausimo dėl procesų, vykstančių Lietuvos Respublikos teritorijoje esančiame UNESCO objekte Nr. 541, Kultūros ministerijai teko 2017 m. birželio 29 d. raštu Nr. S2-1733 „Dėl statybų darbų Vilniaus istoriniame centre“ pateikti informaciją ir oficialiai pakviesti tarptautinius ekspertus įvertinti susiklosčiusią situaciją *in situ*.

Deja, šis atvejis yra ne išimtis, bet ypatingai skaudi, su išskirtinės vertės paminklu susijusi masinio kultūros paveldo naikinimo proceso iliustracija. Visuomenės susirūpinimą sukėlė ir kitos didelio masto naujos statybos, vykdomos pačiame Vilniaus istorinio centro branduolyje – Pacų rūmuose (Didžioji g. Nr. 7 ir Nr. 9), Platerių rūmuose (Bokšto g. Nr. 6), Astorijos viešbutyje (Rotušės a. Nr. 33) ir kt. – o taip pat planai Vilniaus istorinio centro apsaugos zonose statyti aukštybinį pastatą adresu Konstitucijos pr. Nr. 18 ir gyvenamųjų namų kompleksą Z. Sierakausko g. Nr. 25.

Kadangi Vilniaus miesto taryba 1997 m. gruodžio 17 d. sprendimu Nr. 114 (su vėlesniais pakeitimais) nustatė, kad pagal būtent VSAA pagal nuostatų 9.5 punktą privalo kasmet parengti ir pateikia Vilniaus miesto valdybai patvirtinti Vilniaus senamiesčio atnaujinimo planą bei yra įpareigota šį planą įgyvendinti, tenka daryti išvadą, kad aukščiau nurodytos statybos vyksta kontroliuojant ir koordinuojant VSAA.

Žinodami, kad nuo 1999 metų iki dabar VSAA direktoriaus pareigas eina Gediminas Rutkauskas, turime pagrindo manyti, kad jis yra geriausiai informuotas apie procesus, vykstančius UNESCO saugomame Vilniaus istoriniame centre ir jo apsaugos zonose. Tai patvirtina ir VSAA direktoriaus vieši pasisakymai socialinio tinklo *facebook* paskyroje, kurią skaito kultūros paveldu besidomintys piliečiai, pvz., 2017 m. rugpjūčio 9 d. G. Rutkauskas rašė:

„[Gediminas Rutkauskas](#)

2017 m. rugpjūčio 9 d.

11:25

Arūnai, iš esmės pritariu. Tačiau ne tik minimas ansamblis, o visas Senamiestis yra išskirtinė vertybė. Pasaulio paveldo konvencijos įgyvendinimo gairių diegimas kasdienėje veikloje veikia tik maža dalimi. Pritariu, kad šiam ir jau naujai planuojamų objektų Senamiestyje plėtrai įvertinti kvieštini tarptautiniai konsultantai, kaip gairėse ir numatyta. Ministerija privalo tuo rūpintis ryžtingai. Jei nežino kaip, galėčiau patarti :-), turiu tam reikiamos patirties“.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, o taip pat vadovaudamiesi VSAA nuostatų 9.3 punktu, kuriuo nustatyta, jog ši įstaiga „formuoja savitarpio supratimą tarp vietos gyventojų, visuomeninių organizacijų, verslo atstovų ir valdžios institucijų Senamiesčio paveldo apsaugos ir ekonominės plėtros srityje“, prašome skubos tvarka surengti viešą susitikimą VSAA būstineje dėl didelį rezonansą sukėlusiu, skandalingų statybų UNESCO saugomame Vilniaus istoriniame centre bei jo apsaugos zonose.

Prašome į VSAA susitikimo su asociacija „Aplinkos ir paveldo apsaugos sąjūdis“ dienotvarkę įtraukti šiuos klausimus:

1. Dėl statybos darbų Vilniaus misionierių vienuolyno ir Viešpaties Dangun Žengimo bažnyčios ansamblyje;
2. Dėl statybos darbų Pacų rūmuose (Didžioji g. Nr. 7 ir Nr. 9);
3. Dėl statybos darbų Platerių rūmuose (Bokšto g. Nr. 6);
4. Dėl statybos darbų Astorijos viešbutyje (Rotušės a. Nr. 33);
5. Dėl planuojamų aukštybinio pastato statybų Konstitucijos pr. Nr. 18;
6. Dėl planuojamų gyvenamųjų namų komplekso statybų adresu Z. Sierakausko g. Nr. 25.

Pagarbiai,

Aplinkos ir paveldo saugojimo sąjūdžio vadovė Lina Leparaskienė

